

Konservy pro turisty

doporučí

J. V. VONDRÁČEK,

Praha I., Perlová ulice č. 10.

== Račte žádat obširný ceník. — Zásylky na dobírku. ==

J. & O. Wondraček,

obchod s turistickými potřebami

Praha I., Malé náměstí číslo 459.,

doporučuje

== své levné ==

turistické košile, vlněná lýtka (štuci), kamaše, pásy, klobouky, čepice, hole, torby, ruksaky, haleny, plaidy a podobné.

Humpolecké lodny

na obleky turistické a lovecké, jakož i jemné modní látky anglické a brněnské doporučuje v největším výběru a levných cenách při dobré jakosti obchodní dům

J. Novák,

Praha, Vodičkova ulice, jediné „u Štajgrů“,
Kolín, Rubešova ulice.

== Vzorky na požádání franko. ==

Pro turisty

k výletům a na cesty vůbec doporučují se co nejlépe od české kuchařky výtečně upravené, konservované

== bažanty, koroptve, zajíce, srnčí atd. ==

v okrášlených plechových krabicích od 30 kr. výše, které možno studené i teplé požívat.

Dostati lze je u firmy

Jan Kužel v Chrudimi.

--- Cenníky na požádání zdarma a franko. ---

Mnoho pochvalných uznání a odop-
ručení od vynikajících osob.

Světově známá česká úprava!

Tiskem České grafické společnosti »Unie« v Praze. — Nákladem českého odboru slov. alp. družstva.

ALPSKÝ VĚSTNÍK

Orgán českého odboru slovenského
alpského družstva.

Č. 2. * LISTOPAD. * R. IV.

Vršíč a Lahnšpice od východu.

Pozadí: v pravo skupina Višská, v levo Kaninská.

Fotografie O. Luxy.

(Ke článku: Skupina Mangartská.)

Skupina Mangartská.

Píše O. Laxa.

Velkolepé panorama jeví se oku turisty z nádraží trbižského — v popředí nízké lesnaté vrcholy, nad nimi pak v pozadí po valné části obzoru skalné štíty, stěny a věže korunované monumentalní bání Mangartu, — náleží, pokud jde o východní a střední část obzoru, skupině mangartské.

Hrdé vrcholky odtud viditelné, jakož i čarovná jezera belapečská ve stínu velkých lesů z Trbiže snadno dosažitelná, vábí k sobě každoročně tisíce turistů a lze tvrdit, že severní část skupiny mangartské náleží mezi nejčastěji navštěvovaná místa slovinských Alp. Přispívá k tomu jednak blízkost dráhy, jejíž stanice tím stávají se výbornými východišti pro četné horské tury, dále pohodlná silnice spojující Trbiž s Rablem, odkudž mnohý výstup na vrcholky severní části této skupiny snadněji lze podniknouti. Skvostná silnice přes Predel převádí nás do jižní části až k Bovci se rozkládající, a ježto v době nejnovější zřízena silnice z Bovece do Logu ku chatě Baumbachově, dá se očekávat, že i známost o zapadlém koutu světa — Trentě — se více rozšíří a její krásy přivábí k sobě značnější počet obdivovatelů než dosud. Skupina mangartská svažuje se k jihu a Mangart jest jejím nejvyšším bodem a hlavní svojí, od které vybíhají radially postavené hřebeny. Svou malebnou stavbou celkovou nabývá skupina jednoho z předních míst v Alpách Julských. Rozčlenění skupiny jest pérovitě, jaké vůbec převládá ve východní části Julských Alp. Lesnatá údolí namnoze nánosem vyplněná prostupují ku centru horskému takřka radially, hřebeny mezi nimi se vzpínající jsou na mnoze ostré a příkré a vykazují buď na četných místech nízká sedla, jimiž možno z jednoho údolí do druhého přecházeti, neb tvoří mocnou, jednolitou hřáz, která z údolí svou strmostí přikvapuje. Angličtí cestovatelé Gilbert a Churchill*) popisují ráz celé skupiny velice případně slovy: „Pohlížíme-li z údolí, domníváme se, jakoby sputkové massy které obestírají úpatí tohoto vznešeného řetězu a zdají se bezprostředně tvořiti samy horské svahy, byly v mezerách lopatou odházeny, aby odhalily nahé zdivo těchto skalných valů. Náhlost, s kterou jednotlivé tyto pohledy skalní se vynořují, rovněž přispívá neobyčejně k sesilení dojmu, jakým působí. Sestupujeme mezi zakulacenými a zalesněnými pahorky a v mžiku zmizely z prava pahorky a les a zíráme do hloubi ohromného amfiteatru, — řada nad řadou sivých, bezcitných skal, které, jak Davy výrazně praví, „polovinu nebes zaujímají“ . . .“

Skupina Mangartská vyniká dále svým bohatstvím lesů jehličnatých i listnatých, které pokrývají četné nižší do údolí posunutá vrcholky a odívají temnou zelení boky mocných skalných velikánů a svou temností přispívají ke stupňování krajinářského efektu kontrastem bílých vápencových stěn, jež nad lesnatými stráněmi se k nebesům vzpínají.

Příkré hřebeny nechovají žádného ledovce, ani firnu; větší sněhová pole nalézají se pouze na Mangartě, Jalouci a Boveckému Grintovci.

*) Die Dolomitenberge. II. S. 249.

Tabulka I. a) Spád a podélný profil údolí skupiny Mangartské.

Blíže označení části údolí	Výška od m do m	Délka v km	Sklonový úhel dna údolního
1. Údolí Kanalské.			
Trbiž — Ústí potoku Weissenbachu	731—680	2,62	1° 6'
2. Údolí Rabljské.			
Predel — Rablj	1162—892	4,00	3° 50'
Rablj — Mrzla Voda	892—820	3,26	1° 15'
Mrzla Voda — Mústek na Šlici	820—774	1,40	1° 52'
Mústek na Šlici — Flitschl	774—771	1,04	0° 1'
Flitschl — Trbiž	771—731	2,00	1° 3'
3. Údolí Predelice.			
Predel — Srednji Log	1162—650	3,63	8° 2'
4. Údolí Koritnice.			
— Pila	1290—787	2,44	11° 39'
	787—670	1,33	5° 2'
— Srednji Log	670—650	1,62	0° 42'
Srednji Log — Mústek	650—607	3,00	0° 49'
Mústek — Ústí Mognice	607—590	1,84	0° 31'
Ústí Mognice — Ústí Banšice	590—532	2,50	1° 20'
Ústí Banšice — Pila	532—470	1,19	2° 59'
Pila — Ústí Koritnice	470—380	3,38	1° 31'
5. Údolí Soči.			
Ústí Trenty — St. Maria Trenta	800—748	1,16	2° 33'
St. Maria Trenta — Log	748—720	1,87	0° 51'
Log — Mazele	720—580	1,64	4° 52'
	580—555	1,25	1° 8'
	555—517	3,28	0° 40'
— Ústí potoka Brsniku	517—480	1,50	1° 24'
Ústí potoka Brsniku — Soča	480—476	1,18	0° 12'
Soča — Ústí Lepjeny	476—435	2,77	0° 50'
Ústí Lepjeny — Mústek	435—432	1,56	horizont.
Mústek — Kršovec	432—420	1,75	0° 23'
Kršovec — Ústí Koritnice	420—380	2,38	0° 57'
6. Údolí Banšice.			
— Křížek	770—650	1,75	3° 55'
Křížek — Ústí Banšice do Koritnice	650—532	1,84	3° 40'
7. Údolí Trenty.			
	1100—1000	0,71	7° 58'
	1000—900	2,10	2° 43'
Ústí Trenty	900—800	2,30	2° 28'
8. Údolí Veliké Pišenice.			
Mústek	1080—980	1,20	4° 45'
	980—880	2,75	2° 4'
Mústek — Kranjska Gora	880—812	2,63	1° 28'

Tabulka I. b) Spád a podélný profil údolí skupiny Mangartské.

Bližší označení části údolí	Výška od m do m	Délka v km	Sklonový úhel dna údolního
9. Údolí Malé Pišenice.			
Ústí M. Pišenice	1100—986 986—850	1,98 3,06	3° 17' 2° 32'
10. Údolí Planice.			
Rateče	1169—887 887—868	5,36 7,63	3° 0' 1° 25'
11. Údolí Korenské Sávy.			
Rateče — Korén	868—849	3,15	0° 20'
Korén — Kranjska Gora	849—812	2,89	0° 47'
12. Údolí Weissenbachu.			
Rateče — Stüekl	868—800	3,40	1° 8'
Stüekl — Belapeč (Kostel)	800—789	1,87	0° 20'
Belapeč (Kostel) — Ústí Weissenbachu	789—680	4,36	1° 25'
13. Údolí Jezerního potoka.			
Jezerní alpa — Horní jezero	1080—933	1,37	6° 6'
Horní jezero — Píla	933—870	2,10	1° 43'
Píla — Stüekl	870—800	0,60	6° 38'
14. Údolí Schwarzenbachu.			
Belapeč	1100—900 900—770	1,50 1,65	7° 35' 5° 12'
15. Remšen dol.			
Belapeč	1020—944 944—760	2,68 3,25	1° 37' 3° 14'

Pro horolezce skýtá skupina četné vrcholky přes 2000 m vysoké, dále zajímavé hřebeny, dolomitové věže — vůbec terén pro lezce jako stvořený.

Ačkoli skupina vítá turisty na čtyřech místech hostinnými chatami pohodlně přístupnými, z nichž zejména chata Vossova ovládá svým šťastným položením jednu z nejkrásnějších částí horstva, přece zbývá zde ještě mnoho práce pro činné alpistické sdružení.

I. Orografie skupiny Mangartské.

1. Ohraničení skupiny.

Skupina Mangartská rozkládá se mezi 46° 20'—46° 31' s. š. a mezi 31° 14'—31° 27' v. d. (dle Ferro) v rozloze, jež činí 222·1 km² a jest omezena skoro na všech stranách údolními, pouze na východě jest oddělena sedlem Mojstroky od sousední skupiny Triglavské, a na západě průsmykem Predelom od skupiny Kaninské.

A sice ohraničuje skupinu na severu údolí Korenské Sávy, Weissenbachu a část údolí Kanalského, na západu údolí Rabljské, vrcholící na průsmyku Predelu, dále údolí Predelce a Koritnice. Na jihu a jihovýchodu táhne se údolí Soči, dále úval potoka Studenj až k sedlu Mojstrokému, načež následuje na východě údolí Veliké Pišenice.

Tabulka II. Orometrické elementy údolí skupiny Mangartské.

Jméno údolí	Výška počátku údolí	Výška konce údolí	Střední výška	Délka	Spád	Střední úhel sklonový dna údolního
	m	m				
1. Údolí Kanalské	731	680	706	2,63	51	1° 6'
2. Údolí Rabljské	1162	731	925	11,69	431	1° 37'
3. Údolí Predelice	1162	650	906	3,63	512	8° 2'
4. Údolí Koritnice	1290	380	635	17,31	910	3° 4'
5. Údolí Banšice	770	532	649	3,59	238	3° 47'
6. Údolí Soče	800	380	489	20,38	420	1° 15'
7. Údolí Trenty	1100	800	919	5,11	300	4° 23'
8. Údolí Velké Pišenice	1080	812	914	6,58	2,68	2° 46'
9. Údolí Malé Pišenice	1100	850	975	5,04	250	2° 54'
10. Planice	1169	887	1009	6,12	282	2° 12'
11. Údolí Korenské Sávy	868	812	845	5,84	56	0° 33'
12. Údolí Weissenbachu	868	680	781	9,65	188	0° 57'
13. Údolí Jezerního potoka	1080	800	926	4,08	210	4° 49'
14. Úval Schwarzenbachu	1100	770	913	3,15	330	6° 2'
15. Remšen dol	1020	760	911	5,93	260	2° 25'

2. Údoli.

Kromě již zmíněných údolí skupinu ohraničujících vřívá se do massivu horského od severu Remšen dol (Römerthal), rozvětřující se na konci ve dva úvaly, dále úval Schwarzenbachu, údolí Jezerního potoka a Planice. Od západu zasahuje do skupiny část údolí Koritnice, dále vyprahlé údolí Banšice, od východu pak vodami oživené údolí Trenty. Konečně od Kranjské Gory postupuje směrem jz. údolí Malé Pišenice.

Přiložené tabulky obsahují orometrické elementy k úvaze potřebné a data tam uvedená jsou čerpána ze spec. mapy generalního štábu kolona IX., zona 19. a 20., měřítko 1:75.000. Na základě rezultatů v tabulce II. uvedených, jež získány patřičným výpočtem z tabulky I., přicházíme k následujícím závěrům:

Délka údolí:

Přihlížíme-li k délce údolí skupiny Mangartské, tu vidíme, že nejkratší jest část údolí Kanalského, ohraničující skupinu na severu, nejdelší pak údolí Soči, rozkládající se na jihu, načež následují údolí Koritnice a Rabljské na západě.

Délky vnitřních údolí kolísají od 3·59—6·12 km; jsou to tudíž údolí krátká, do massivu horského zařiznutá.

Střední výška údolí.

Z porovnání středních výšek jednotlivých údolí, vyplývá, že údolí, vybíhající od centra horského k severu a východu jeví nejvyšší střední výšku od 900—1000 m.

Nižší čísla vykazují údolí na severu skupinu ohraničující a ještě níže probíhají údolí, směřující k západu; nejnižší položeno jest pak údolí Soči na jihu skupinu omezující.

Pro alpistu z toho plyne, že vstup do skupiny je nejsnadnější údolími, k severu a východu směřujícími, neboť jsou nejvýše položena.

Sklonový úhel.

Největší sklonový úhel vyazuje údolí Predelice a sice $8^{\circ} 2'$, dále úval Schwarzenbachu $6^{\circ} 2'$.

Vnitřní údolí skupiny zachovávají ráz pro Julské Alpy vezkrze platný. Údolí se dnem mírně skloněným vedou až pod hřebeny horské, jež pak v zakončení údolí náhle se vzpínají. V té příčině typickými jsou údolí Planice, Remšen dol, údolí Velké a Malé Pišenice (sklonové úhly $2^{\circ} 12'$ — $2^{\circ} 54'$), jakož i údolí Koritnice $3^{\circ} 4'$, Banšice $3^{\circ} 47'$ a Trenty $4^{\circ} 23'$. Údolí Jezerního potoka zachovává tento ráz až k dolatmu jezeru; od tohoto ke Stäcklu jest již jiného charakteru.

Nejnižší sklonové úhly vykazují údolí skupinu ohraničující na severozápadu, severu a jihu (sklon. úhly $1^{\circ} 37'$ — $0^{\circ} 33'$).

Podrobíme-li úvaze, v kterou světovou stranu jsou údolí nejvíce skloněna, tu shledáme následující.

Střední společný sklonový úhel údolí k severu směřujících obnáší $2^{\circ} 39'$, těch, jež sváží se k západu, $2^{\circ} 31'$, oněch k východu skloněných $2^{\circ} 0'$ a konečně k jihu vedoucích $5^{\circ} 33'$.

Z toho patrno, že největší sklon vykazují údolí k jihu spadající, neboť celá skupina svažuje se k jihu, což lze geologickými poměry vysvětliti.

3. Horské hřebeny.

a) Vrcholky a sedla skupiny Mangartské celkem.

Material k získání potřebných elementů horopisných hřebenů skupiny Mangartské čerpan většinou ze spec. mapy gen. štábu 1:75.000. Ke stanovení všech konstant však mapa nepostačovala, neboť vyazuje pro celou skupinu pouze 3 změřená sedla, a ježto isohypsy ve skalním terénu nejsou provedeny, není možno ani z těchto příslušné výšky vyčísti, a že různosti ve šrafování nelze použiti, jest samozřejmo. Starší práce, týkající se skupiny Mangartské berou se většinou za účely praktické potřeby a nezmiňují se o fyzikálních poměrech detailně. Pouze několik dat shledal jsem v geologických pracích Morlota,*) kdež udána výška lahnského probí a sedla vršíského.

Velice přispěla mi k získání náležitého materialu pro severní část skupiny práce prof. A. Gstirnéra:**) Die Julische Alpen. Westlicher

*) Jahrbuch d. geolog. Reichsanstalt. B. I.

***) Zeitschrift d. D. u. Ö. Alpenvereins. XXXI. S. 395.

Theil (Raibler Berge), kde autor uvádí výšky hor a sedel, čerpané nejen z fotografického snímku originalu mapy gen. štábu 1:25.000, ale i plynoucí z vlastního měření a pozorování. Zbývající data pro výpočet horopisných elementů nezbytná doplnil jsem pak sám. K tomu cíli volil jsem klinometru, neboť jednalo se o provedení četných měření. Způsob tento neskýtá sice zcela přesných údajů, provádí-li se však měření objektu z několika míst, tu získává se průměrná hodnota, málo se lišící od čísel zjištěných měření barometrickým.

Při každém pozorování nově měřených objektů stanovil jsem vždy také výšku hor již změřených a tu jsem shledal, že klinometricky zjištěné hodnoty se pak mnoho neodchylovaly od oněch, které byly barometricky stanoveny. Tak ku příkladu nalezl jsem výšku V. Mangartu 2688 m, trigonometricky zjištěno 2677, Jalouce 2670, barometricky 2655 m; V. Poncu 2270 m, barometricky 2280; Mittagkogel 2076 m, barom. 2076 m; Bovecký Grintovec 2394 m, barom. 2350 m; Lahuské sedlo 2032 m, barom. 2060 m, Konskou Sk. binu 2254, trigon. 2262 m adt. Průměrná chyba tudíž obnáší od -15 m, do $+23$ m.

Na základě toho lze souditi, že elementy horopisné, vypočítané použitím výšek klinometricky mnou zjištěných, nebudou se o mnoho lišiti od oněch, které by získány byly nějakou methodou přesnější.

Než přiblídneme ku hypsometrickým poměrům skupiny Mangartské. Připojené tabulky uvádějí nám výpočet změřených vrcholků, vypínajících se nad 1000 m, jakož i sedel a probí.

Z tabulky III. jest patrno, že dle výšek lze vrcholky seřaditi v tuto řadu:

Ve výši 1100 m — 1200 m jest vrcholů . . .	1
" " 1200 " — 1300 " " " " . . .	3
" " 1300 " — 1400 " " " " . . .	7
" " 1400 " — 1500 " " " " . . .	4
" " 1500 " — 1600 " " " " . . .	4
" " 1600 " — 1700 " " " " . . .	9
" " 1700 " — 1800 " " " " . . .	7
" " 1800 " — 1900 " " " " . . .	8
" " 1900 " — 2000 " " " " . . .	11
" " nad 2000 " " " " . . .	38

Tedy ze 92 změřených vrcholů skupiny Mangartské ční 38 vrcholů přes 2000 m, 39 přes 1500 m a pouze 15 přes 1000 m.

Ze 27 změřených sedel a probí je 11 ve výšce nad 2000 m, 15 zasahuje nad 1500 m a jedno snižuje se pod 1500 m. (Příště dále.)

*

Skupina Višská.

(Skupina Jóf Fuarta.)

Popisuje Vladislav Růžička.

(Pokračování.)

Hlavní hřeben opustili jsme u Krnidolu a sousedící s ním Přední šprauje. Mezi Přední a Zadní špraujou zvedá se západní Kaštrun. S jeho jménem měl jsem dlouho potíže. V literatuře a na mapách na-

chážíme jméno Kastreinspitze. Při jedné ze svých potůčků věnovaných právě nomenklatuře vracel jsem se Zaoztarjemí k Zujzeře a zadumán usedl na balvan, něco nad ovčáckou chatou (t. zv. Jägerhütte in der Spranja), zcela se oddávaje dojmům mohutného amfiteatru. Mlčky čekal na mne můj nosič, horník z Rablu. Mlčení nemělo však dlouhého trvání, neboť záhy objevil se usmolený hovorný mužíček, pasák a dočasný obyvatel paláce, v jehož blíži jsme se nalézali. Opatrně, abych vzbuzením ostýchavostí hovornost mužíkovu nezmenšil, vmísil jsem se do hovoru, přesunul týž záhy z oboru ovcí a sýrů na okolí a použil příležitosti k vyzvídání jmen. Mnoho jsem z mužíka nevysooukal, když pak jsem, ukázav na „Kastreinspitzi“, obdržel od něho odpověď: „Der Spitz heisst Kaštrunšpic“, zatroubil jsem k ústupu a rozloučil se s mužíkem i Zaoztarjemí. Domníval jsem se tenkrát, že jméno, jež mi sdělil, jest pouhou zkomoleninou z „Kastreinspitze“. Dlužno to iž věděti, že lid vyslovuje „Kaštrajšpic“. Moje znalost slovinského jazyka byla tehdy ještě mnohem menší nežli nyní a tak mi jméno zůstalo záhadou. Nicméně později, když slovinský jazyk nebyl mi více tak cizím, a když se mi podařilo najíti slovinské názvy pro veškeré vrcholy centrálního uzlu skupiny Višské, seznal jsem, že pravý název je přece jen Kaštrun*), což je ostatně samozřejmo, neboť ve vážené společnosti Divje Koze a Gamsove máti jest přítomnost Kaštrunu, což slov. značí kozla, nejen zcela přirozena, nýbrž i žádoucná. Západním Kaštrunem zvu ho, na rozdíl od onoho, jenž sousedí s Krničnou špicou.

Se Zadní špranjcu severně sousedí Viš. Jméno jeho jest jasné — znamená výšinu, nejvyšší horu a pochází dle toho zřejmě z Ovčjavsi, odkud Viš jest horou nejvyšší. Stará Ovčjaveská katastrální mapa z r. 1813, do jejíž kopie jsem měl laskavostí mapujícího zde důstojníka příležitost nahlédnouti, nazývá ho Oberfischkopf, což lze vysvětliti tím, že snad původně celý massif Više až k sedlu Mrzle Vode byl zván jedině jménem Viš, tak že kartograf cítil potřebu aspoň nejvyšší vrchol označiti přívlastkem Ober (viškopf) — nejvyšší hlavice Više. Uváděti název právě diskutovaný v souvislost s výškovým poměrem Više ku Neboisu, viditelným ze Zajzery jak činí Gstirner**), zdá se mi právě tak zbytečným, jako když Findenig vztahoval jméno Viš na výškový poměr této hory ku Sv. Visarjím, což sám Gstirner uznává nesprávným. Stačil zajisté k výkladu jména uznati, že Viš značí vůbec nejvyšší horu v této z Ovčjavsi viditelné oblasti horské. Jméno německé Višberg jest pleonasmus, což již G. Jäger připomenul, s jakým se častěji zde i u nás setkáváme***). Zaznamenáno jest v této formě poprvé v Baumgartnerových výškových tabulkách †). Správně psal je vlastně jediný Jäger ††) jako Vischspitze neb i jen Visch. Původní snímek mapy Illyrie z r. 1836 dává této hoře, jak Gstirner †††) uvádí, jméno Hochkaarspitz, dle téhož autora „sice velmi vhodné, dues však již neužívané“, k čemuž dlužno dodatí,

*) Od „kaštrunu“ odvozuje jméno též Gstirner l. c. str. 405.

**) Gstirner l. c. 406.

***) Jezarcasee, Chlumberg, Kopečberg.

†) Baumgartner, Trigonometrisch bestimmte Höhen 1832.

††) G. Jäger l. c. str. 86.

†††) Gstirner l. c. str. 406.

jako Gstirnerovu Věž. Neboť Gstirner, jenž beduje, že máme dvě „Gamsmütter“ ve skupině, zapomněl, že již Findenig jeden zub na jižní straně Više, o němž se později zmíním, nazval Věží. Gstirnerův název jest umělý, do lidu se nevžil a výslovně mi bylo řečeno i od německých hor znalých obyvatel: „Wir kennen hier keinen Thurm.“

Za Gstirnerovou Věží následuje prohlášení značně hlubší a význačnější než předešlé, za nímž zvedá se smělá skalní jehla, nesoucí na severním svém srázu malý, sněhem naplněný kout. Tato jehla, která vzdor odporu Gstirnerově*) mnohem spíše zvláštního jména zasluhuje než jeho Věž, což je každému zřejmo, kdo obě spatří ať z Ovčavsi, ať ze Sv. Višarjí, nazývá se Mojžíš. O původu tohoto jména zachoval G. Jäger**) následující aitiologický mythus: „mezi Gamsmutter a Višberg viděti prostřed dvou prohláší dolomitový kolos, jehož kout v létě hluboko dolů pokryt jest sněhovými ložisky. Toto***) a útvar hlavy dodávají mi jakési podobnosti se slavným Mojžíšem Michel Ang-la v kostele S. Pietro in vincoli“. „Švýcarský kněz Bedř. Bieder, jenž r. 1867 byl na Sv. Višarjích zpovědníkem, objevil tuto podobnost, kterou „potvrdil Lambert Frčnik, farář v Žabnicích, když r. 1869 onu sochu v Římě byl viděl.“ „Od té nazývá se skalisko ono „die Mosesspitze“. Gstirner ovšem uvádí, že jméno „Mojžíš“ pro tento vrchol není ani v Rablu, ani v Ovčavsi lidu známo. Naproti tomu mne ujistil P. Josef Svatoň, dříve farář v Žabnicích, jenž celé léto trávil na Sv. Višarjích a s lidem slovinským úzce se stýkal, že vrchol ten Slovinci de fakto „Mojžíš“ nazývají; ovšem nešli pro název do Říma k soše nesmrtelného Buonarottiho. Na ně působil pouze zjev přírodní — sněhové pole u paty jehly uložené, které od tmavé skály v hrubých obrysech hranaté hlavy se zvedající†) odráží se jako thora od temného oděvu biblického otce — a odtud pojmenování.

Pojmenování G. Jäger je tedy asi pouhým aitiologickým mythem, jenž vznikl bezpochyby přílišnou a nekritickou důvěřivostí jeho k vypravujícímu, jakož i tím, že asi opominul pátrati v lidu po příčinách pojmenování. Nové názvy, zejména tak vzdáleného odvození jako tento, neujímají se tak rychle v lidu, jak by se z údaje Jägerova musilo souditi.††) Ostatně by se, jak myslím, až dosti velkou fantasií jsem obdařen, musila vyplatiti vysoká cena tomu, kdo by v tomto Mojžíši poznal Mojžíše Michel Angelova. Odmítnouti nutno návrh Gstirnerův, aby výčněl zmíněný by. pojmenován „Kleinspitze“. Předně není jméno to nijak význačné a podruhé vnáší se jim do slovinské oblasti název cizí.

*

*) Gstirner l. c. str. 407.

**) G. Jäger l. c. str. 20. dle toho co dříve bylo uvedeno mělo by zde státi „mezi Gamsmutter a Thurm“; tato okolnost svědčí, že poslední jméno je umělé.

***) Co má toto sněhové pole co činiti s Michel-Angelovým „Mojžíšem“? Tuto otázku si zajisté předloží každý, kdo onu sochu zná i jest právě rozpor s dedukcí původu jména vznikající tím, že sněhová skvrna ta tak charakteristická pro tuto vyppullinu, nemá žádné analogie na soše samé, zřejmým ukazatelem, že jde o výklad „učený“, ale skutečností neopřeny.

†) Tato okolnost jediná mohla podporovati domněnku o podobnosti s Mojžíšem Michel Angela; poněkud snad i tvar boků, připomínající pósu soch.

††) Od roku 1867, kdy podobnost ona prý byla objevena, do vydání Jägerovy knihy uplynulo pouze 6 let.

Ze Slovanských Alp.

Návštěva české chaty. Do 7. října došli do chaty 352 návštěvníci. Z těch bylo 39 Slovinců, 1 Rusín, 30 Němců, 3 Angličané, 60 vojáků, ostatní Češi. — 30. září navštívil chatu vynikající alpista Dr. Wolf-Glanwell.

Česká chata byla navštívena 7. října dvěma členy našeho odboru, kteří shledali vše ve vzorném pořádku. Vše bylo na svém místě, ve sklepě byly potraviny i nápoje, v jídelně na stole připraveny byly i nezbytné pohlednice. — Chata bude tyto dny teprve úplně uzavřena a zabezpečena na zimu panem starostou Murim, který však dosud každého roku ještě v prosinci provedl inspekci a ubezpečil se, že chata je dobře opatřena, aby přezimovala beze škody.

Sněh v Saviňských a Julských Alpách. Jak jsme sdělili v říjnovém čísle, napadlo v Saviňských Alpách dosti sněhu v září. Sněh ten zmizel skoro všecek, avšak v noci na 6 říjen sněžilo znovu a kotlina jezerská byla velkým zeleným polem pod bílými svahy horskými. U chaty ten den bylo vše bílé, a kam oko dosáhlo, všude na horách trpytil se sněh. — I v Julských Alpách pokryty byly v těch dnech šifty hor sněhem. Triglavská skupina majestátně hleděla ze sněhu, Mangart vyjímá se skvěle ve svém sněhovém hávu a smělý Jalovec neměně. Víšská skupina, kde sněhu bylo méně, poskytovala od severu a východu obraz skoro již zimní, kdežto k jihu — z Raccolany — týčily se ještě srázy horské beze sněhu.

Na jaře 1902. zřídí náš odbor stezku na Vernikov Grintovec, aby výstup na nejbližší vrchol Kazinu p. Muriho — proslulý vyhlídkou — byl ulehčen.

Návštěvníci Jezera naleznou v příštím létě Kazino p. Muriho změněno. Do července postaveno bude druhé patro, jež bude míti sedm pokojů, tak že u p. Muriho bude budoucí léta připraveno pro turisty 15 pokojů.

Profesora J. Frischaufa, který navštívil počátkem října Saviňské Alpy, aby seznal naši novou stezku Žrelem — o které v dopise zaslaném p. dru. Praženskému zmiňuje se co nejpochvalněji — zastihl při přechodu do Logarského údolí na Saviňském sedle taková vichřice, že delší dobu nebylo možno jíti dále a bylo třeba lehčouti si na zem.

Koncem září navštívili dva Rusové Jezero, chtějící shlédnouti naši chatu. Bohužel bylo počasí tak špatné, že po dvou dnech vrátili se oba do Kráně.

Zoisova chata na Kokerslém sedle byla letos navštívena 108 turisty, většinou Čechy a Slovinci. Nepatrná tato návštěva krásné a pohodlné chaty, která byla postavena ze vzdoru proti chýši Frischaufově, je to odměnou za štvání korutanských a kraňských Němců proti návštěvě krajů, obydlených Slovinci.

Zajzerská chata D. Ö. A.-Vereinu v mohutné skupině Víšské bude zvětšena, poněvadž nestačí velké návštěvě. V celé chatě jsou 3 lože; přenocuje-li tu více turistů, musí spáti v jídelně, která je zároveň kuchyní, anebo v teplejších nocích i na verandě. Chatu navštívilo letos 1015 osob. — Několik dní po uveřejnění zprávy o rozšíření chaty četli jsme v „Münchener Neueste Nachrichten“ o této části slovanských Alp toto: „Chýše položena je v jednom z nejkrásnějších údolů alpských pod mohutným Montášem a je výhledově nejvelkolepějších turistů jdou na Montasio a Viš, Poludaik nebo Kamenného Lovece, turisté, kteří neodvažují se těžších výstupů, jdou přes sedlo d. gnessč do údolí Dogny, přes sedlo Brašnik nebo přes rablskou proluku do Rablu.“*) Kdo chce shlédnouti hory jen z dola, nenalezne krásnější místo v Alpách.“

Nová cesta z jezerního údolí u Rablu na víšskou Alpu a k nové víšské — Findenigově — chatě, 2640 m dl. uhá, byla letos dokončena. Nová chata se staví a bude na rok otevřena; staré víšské chaty používali letos dělníci. Stezka od

*) Tím ovšem daleko není vyčerpán veliký počet těžkých a lehkých výstupů z údolí Zajzery. Na Kamenného Lovece nad sv. Višarjemi lze ostatně vystoupiti z různých stran lehce. O všem tom viz články p. dra. Vlad. Růžičky „Skupina Víšská.“

nové chaty na vrchol Više zlepšuje se značně, tak že bude výstup na Viš každému netěžký.

Z Prisojniku k Vossově chatě sestoupil počátkem září jistý turista z Německa se dvěma tyrolskými vůdci branou prisojnickou, jež položena je asi 300 m pod vrcholem; brána, do níž nutno slézt po stěně skoro kolmé, vyplněna byla s polovice sněhem. Byl to první sestup tímto směrem. Dva provazy musely býti zanechány v bráně prisojnické.

Na sv Joštu u Kráně zařídilo Slov. Plan. družstvo meteorologickou stanici, kterou opatruje Sv. Joštský farář, p. Šarc.

Pod Ojsternikem nad Zilským údolím postaven byl znovu ve výši asi 1700 m na bystrické planině slušný hostinec Achatzův se 40 ložemi ve 28 pokojích se znamenitou vyhlídkou. Od let zavedeno je i le léčení syrovátkou pro tělesně slabé a pro ty, kdo trpí žaludečními neduhy.

Elektrické osvětlení Postojny provádí se nově značným nákladem. Všecky prostory budou nyní elektricky osvětleny a za tím účelem zřídí se dalších 28 oboukóvkových lamp a 1000 žárovek. Nová zařízení budou hotova do 1. ledna 1902.

Rys v Chorvátsku a Slavonsku. Ve věstníku „hrvatského planinarského družstva“ v Záhřebě za měsíc duben t. r. uveřejňuje redaktor listu p. Dragutin Hire zajímavý článek o rysu v Chorvátsku a Slavonii, v němž uvádí, že rys dosud asi v končinách tamních nevybynul. První zvěst o tom, že rys v Chorvátsku dosud žije, obdržel p. Hire v r. 1874., když cestoval na velebitské Oštarije. Při výstupu svém v letech 1878 a 1882. na Velký Risnjak dověděl se pan Hire od okolních lesníků, že rys dosud i v lesích tamních se zdržuje. Dle vypravování Jos. Ozboltna, nadlesního panství Čabarského, vzalo za své pod Risnjakem v roce 1865. 17 mulů a více koní. Všem bylo hrdlo roztrženo a krev vyssáta. Obyvatelé Lazce a Šeginy pod Risnjakem vypravovali panu Hireovi roku 1885., že slyšeli kolikráte ryasa se ozývat. Rys v dřívějších dobách žil v Chorvátsku mnohde, o čem svědčí pojmenování některých vrchů. Jsou to na příklad Velký Risnjak (1523 m), vrch Risovac (1112 m) na Velebitu, na Veliké Visočici je vřídlo Risovac a na horstvu Plješevici je taktéž vrch Risovac. V době hospodářsko-lesní výstavy v Záhřebě roku 1891. prý zabloudil rys s Plješevice až k Záhřebu. Dle tvrzení zemřelého nadlesního Milana Dursta zdržuje se rys nyní jen mezi Agulinem a Senjem na tak zvané Bjelolasići, avšak kraj ten pro svoji divokost je prý úplně nepřístupen. Lze však za to míti, že rys se zdržuje také na Kozjaku (1620 m) a Bilu, velebitských to horách okolo Širovače, kde i kamzíci prý se dosud vyskytují, kromě toho na Bílých stěnách, nejpodivuhodnějším kraji Chorvátska, prorvaném divokými propastmi a roklemi.

Na zřízení nových stezek u chaty Vossovy na sedle Mojstrohy povoleno bylo pro budoucí rok něm.-rak. alpským spolkem 1020 marek, na stezky v Mangartské a Višské skupině 700 marek.

*

Cesty.

Silnice z Cortiny do Canazei a Campitella přes sedla Pordoja a Falzarego bude hotova do leta r. 1903. Po dostavění její značně zmenší se počet turistů, kteří z Cortiny hrnuli se do Canazei přes sedlo fedajské pod Marmolatou, neboť nová cesta bude nejen kratší a pohodlnější, ale i krásnější pro blízkost skupiny sellské. K nové této trati připojuje se z Araby nová silnice do Corvare pod Sass Songherem, odkud vede nádherná silnice do St. Lorenzen u Brunneku, na které zvláště místo Sv. Leonhard upoutá krásou polohy každého.

Umbralská silnice, která spojuje švýcarské údolí Münsterské se silnicí na Stelvio po straně italské, je hotova; od 1. července byla zahájena po ní poštovní doprava. V minulých stoletích byla tu cesta jízdní zařízena; od té doby však, kdy hotova byla silnice stílská (r. 1825), bylo ne příliš pohodlné umbralské cesty málo používáno. Nová silnice je 14 km. dlouhá; rozdíl výšky nad mořem činí ze St. Maria ke 4. cantoniere pod sedlem Stelvio 1124 m; stoupá tedy průměrně 8 procenty.

Stezka »Fürstenweg« v knížectví lichtensteinském na vrchol Drei Schwestern nedávno postavená zničena byla letos po několikadenních bouřích a deštích.

*

Dráhy.

Elektrická úzkokolejná dráha z Tridentu přes San Michele do Malé a ze San Michele do Mezzolombardo bude se asi stavěti v době nedlouhé; zdá se, že již příštím rokem.

Nové železniční spojení Nizzy s Turinem provede se v nejbližších letech. Dráha povede pod Col di Tenda a Col de Brans, kde budou tunely v délce 8 a 3·5 km.

Dráhu ze Zermattu do Zinalu zamýšlí výlohou šesti milionů franků postavit švýcarská společnost kapitalistů. Dráha ta má vésti velkým tunelem pod horou Ober-Gabelhorn a dosáhla by výše 2700 m nad mořem.

V Paříži zřízeno komitě s protektorem Kazimira Periera, které zamýšlí provést kratší spojení železniční mezi Paříží a Simplonem, a sice proražením skupiny Jurské u Mont Faucille.

Jízda na dráze ze Spiezu na Thunském jezeru do Frutigen, určená hlavně pro turisty do Kanderstegu a přes sedlo Gemmi, byla 25. července zahájena.

Nová, třetí dráha na Rigi bude stavěna z Weggis přes Kaltbad, kteréžto místo bude jedinou stanicí od jezera čtyřkantonského k vrcholu. Vlaky mají jezditi dvakrát rychleji než na obou dosavadních drahách.

Dráha na Pannu. Společnost švýcarských kapitalistů nebude prováděti dále dráhu ve vlastní režii, zadavši další práci italskému družstvu za 370 franků za běžný metr. Dle původního rozpočtu počítáno bylo skoro trojnásob! Společnost tedy vydělá skoro 300%, a další stavba je prozatím zabezpečena.

*

Různé zprávy.

Kniha cizinců v Mallnitz pod Ankogelem, ve které zachována jsou data od r. 1837., má zápisy, jež pro nás Čechy jsou zajímavé. V září r. 1839. ubírali se bratři Vojtěch i Ferdinand Náprstkové, první 18 let star, z Rivy do Prahy, druhý 15 let star z Prahy do Vídně, v červenci r. 1845. obchodník Matěj Strakatý z Prahy; v srpnu r. 1851. Dr. E. Hanslick, pozdější hudební kritik, rodák pražský, v srpnu 1878. pak Dr. Alois Pražák, který krátce potom stal se českým ministrem krajanem.

Německo-rakouský alpský spolek má dle výroční zprávy ve 269 odbo-rech 49.549 členů, o 2490 více než loni touto dobou. Z těch náleží 37.750 (76·2%) odborům v německé říši, 11.799 (23·8%) odborům v rakouských zemích. Svých chat má spolek 205, vůdců 1209; přes 150 osobám (vůdcům, vdovám a sirotkům jejich) vyplácí spolek roční renty. R. 1901 bylo vydáno na 4000 studentských legitimací, opravňujících k pobytu v chatách spolku zadarmo nebo za sníženou cenu. Dle rozpočtu na r. 1902 vydá se za tiskopisy („Zeitschrift“, „Mittheilungen“, mapy atd.) přes 180.000 marek, na chaty a cesty 72.500 m, na správu spolku 30.000 m, na knihovnu 5500 m.

Švýcarský alpský klub ponechá v budoucím roku všecky své chýše, v nichž není hospodářství, po celé léto úplně otevřené. — Klub vydá na jaře průvodce po Glarnských Alpách.

Revise vůdcovských sazeb ve východních Alpách. Odbor D. Ö. A. V. „Oberland“ v Mnichově usnesl se na tom, žádati na valné hromadě centraly, jež konala se v Meraně, revisi sazeb vůdcovských. — Nedá se upřít, že sazby v některých skupinách horských jsou dosti drahé, v některých zase až nepoměrně laciné, tak že by bylo třeba revise. Uznáváme ovšem, že mnohde rozhodují poměry drahotní, starší zvyky a pod. — Valná schůze omezila se k návrhu ústř.

výboru na to, že usnesla se, by sazby nové nebo změna sazeb dosavadních byly dříve oznámeny centrale, která o nich podá posudek.

U **hótelu Semmeringského**, který i v zimě mnoho je navštěvován, provede jižní dráha novou velkou přístavbu.

U **Orthofu** blíže **Breitensteinu** a **Semmeringu** byla upravena letos pro návštěvu turistů **jeskyně Falkensteinská**, ve které skrývali se obyvatelé za obléhání **Vídně** **Turky** v 16. i 17. století. K **Orthofu** lze přijíti lehce z **Preinu**, **Semmeringu**, **Breitensteinu**, **Edlachu**, **Payerbachu**, **Reichenau** **Klammu**.

Zahrádky ku **pěstění alpských květů** byly zařizeny letos na **Schachenu** ve skupině **Zugspitze**, dále v údolí **Gauerském** u **Montavonské doliny**, jež zaujímá bude proto, že položena je na hranici **prahor a vápencových Alp**. — V **západních Alpách** zařídil letos **abbé Henry** alpskou zahradu na **Plan-Gorel** nad **Courmayeurem**. — Kromě známých alpských zahrad, zařízených **italským alpským klubem** blíže **Turinu**, **francouzským alpským klubem** ve **Vogesách** a **Alex. Seilerem** v **Zermattu**, o nichž zmínili jsme se v **předcích ročních**, zřízeny jsou **zahrádky alpské** na **malém St. Bernhardu** (kanovníkem **Chanoux**), pod **Roche-Béranger** v **Dauphiné** i nad **Grenoblem**.

Ugandská dráha v **německých koloniích afrických** bude úplně hotova roku 1902. a trať její bude 937 km dlouhá. Dosud otevřeno je od roku 1899. skoro 600 km, na nichž jezdí každodenně jedenkrát smíšený vlak v obou směrech. — Nejtěžší terrain zbývá ještě překonat, totiž svod trati s vrcholu hory **Kikuyu** (2345 m), na kotu 1835 m a dále vývin její na vrchol **Mau** (2532 m). Odtud klesá dráha stále k jezeru **Viktoria Njanza**, jež položeno je 1372 m nad mořem.

H. Johnston, **britský commissioner**, pokusil se na své cestě **Ugandou** **středoafrickou** o výstup na **Ruvenzori** a dostal se do výše 4500 m; strmé stěny **horské a ledový vítr** zarazily nosiče jeho tak, že přiměli jej na **ledovci**, aby obrátil se zpět. První snh objevil se teprve ve výši 3950 m, věčný snh na 4100 m.) **Zeměp. sborník.**

*

Klub českých turistů.

Pražský odbor K. Č. T. ustavil se 21. dne září. Práce čeká jej mnoho v rozsáhlém působení jeho, práci, která nedá se zmocit za několik let a při tom vyžaduje napjatého úsilí stále. Čeho všeho je třeba právě ve středu českému k úpravě a označování cest, zlepšení poměrů v hostincích, poměrů dopravních! Je tedy správné, ba nutno, když pro značnou práci tu založen byl nový odbor, a velice je potěšitelno, že správu odboru mají zdatní, osvědčení turisté, o nichž ve všech kruzích je známo, že pracovatí umějí a opravdu také pracují. Předsedou odboru zvolen p. **Ant. Nydrle**, ředitel **lihovarnické školy**, jednatelem p. **A. Kubišta**, m. okr. dozorce, pokladníkem p. **kontrolor A. Berkovec**; ve výboru zasedají dále pp: inž. **J. Holub**, z. adv. **JUDr. F. Jirásek**, nakladatel **J. Šimáček**, z. adv. **JUDr. L. Valenta**, professor **Dr. J. Vlach**, dále pp. **revident Č. Hevera** a **obchodník L. Rott ml.** jako náhradní členové. — **Novému združení přejeme nejmilejší plný zdar ve všech podnikcích.**

*

Zprávy spolkové.

Příhlášky na podléhající listy a příspěvky na chatu přijímáme stále. Nenučíme nikoho ku **přispění**; připomínáme toliko, že některé alpské chaty různých spolků a malých společností byly postaveny jen z **mimořádných příspěvků** členů i v případech, kdy stavba byla nákladnější, než stavba naší chýše. A na **zjednáání rovnováhy** v našem rozpočtu potřebujeme ještě mnoho, mnoho.

Studující vysokých škol platí toliko polovicí členského příspěvku a jsou sprostěni **platu zápisného**, nač nyní před novým správním rokem upozorňujeme znovu.

Noví členové odboru:

Pan Ant. Klimeš, továrník v **Žižkově**.
Pani Anna Klimešová, choť továrníka v **Žižkově**.
Sl. Zofie Dorotkova v **Třeboni**.
Pan Jos. Erlebach, učitel v **Slaném**.
 „ **Fr. Tamechyna**, úředník v **Praze**.
 „ **Ludvík Krbch**, c. k. pošt. rada v **Praze**.
 „ **Jan Typl**, obchodník v **Král. Vinohradech**.
 „ **A. Majer**, účetní strojírný v **Karlíně**.
 „ **Boh. Kočman**, továrník v **Náchodě**.
 „ **Karel Kořížek**, učitel měšť. školy v **Úpici**.
 „ **Ferd. Steinhauser**, obchodník v **Plzni**.
 „ **Jos. Linsbauer**, technik v **Hodíškově**.
 „ **Luděk Vodička**, prokurista v **Táboře**.
 „ **Augustin Novák**, úředník **zemské banky** v **Praze**.
 „ **Apollo Růžička**, řídící **Živn. banky** v **Praze**.
Pani M. Růžičková, choť říditele **banky** v **Praze**.

*

XVII. výkaz o přispěvcích na českou chatu.

Odbor klubu českých turistů v Příbrami	10.—
„ „ „ „ v Lounech	10.—
P. Josef Wunsch , ředitel velkostatku	33.40
„ Frant. Martinec , soukromník na Vinohradech	4.—
Odbor klubu českých turistů v Strakoněcích	10.—
P. Ferdinand Hausa , tajemník okr. výboru na Smíchově	5.—
„ Vilém Kacerovský , c. k. profesor na Smíchově	10.—
„ Dr. Lad. Brtnický , c. k. profesor v Hradci Králové	4.—
„ Bohuslav Mikenda , c. k. profesor v Příbrami	5.—
Ústřední jednota českých velocipedistů	100.—
P. Tomáš Šváb , učitel ve sv. Janě	2.—
„ JUDr. Heřman Šikl , advokát v Plzni	10.—
Šbirkou v Jezeru	23.57
	Činí 226.97
K tomu dle posledního výkazu	9702.57
	Celkem 9929.54

Zakládající členové odboru platí **60 korun** jednou pro vždy. **Skuteční členové** platí ročně **6 korun** (první rok kromě toho **2 koruny zápisného**).

Odbor vydal nákladem svým publikace:

Slovanské Alpy (redakcí **Dra. St. Prachenského**), nezbytnou příručí knížku turistů v **Saviňských Alpách**, **Karavankách**, **Julských Alpách** a v **Krasu**. Cena pro členy **1 kor.**, pro nečleny **1 kor. 60 hal.** V komisi kněhkupectví **Fr. Řivnáče** v **Praze**.

Saviňské Alpy (napsal **L. Mareš**), úplného a dosud nejpodrobnějšího průvodce po **Saviňských Alpách** se zvláštním zřetelem k **Jezeru**. Se **2 mapami** a **5 ilustracemi**. Cena **1 K. 80 h.** V komisi kněhkupectví **Fr. Řivnáče** v **Praze**.

Spolkové odznaky (po **2 korunách**) a **dopisnice** s pohledy ze **Slovanských Alp** dostati lze v kanceláři p. **Dra. St. Prachenského** v **Praze-II.** Zderaz č. p. 1947.

Věstník zasílá se členům českého odboru slov. alpského družstva **z darma**. — Předplatné na rok **1 zl. 50 kr.**, pro členy klubů turistických **1 zl.**

Věstník vydává český odbor slov. alp. družstva řízením **Dra. Bohuslava Franty** v **Praze-II.**, Zderaz č. 1946.

Alpský Věstník vychází prvního dne každého měsíce, vyjímajíc **červen**, **červenec**, **srpen**, **září**.

*